

ИЗХ. № 90218 / 27.02.2025г.

Образуване К.г. № 3 / 2025г.
Определен съд - докладчик:
съдът Невин Жетви.
11.03.2025г.

ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 181 К1
Дата 11.03.25г.

Уважаема г-жо Председател на Конституционния съд,

Моля да администрирате приложеното искане по чл.150 ал. 2 от Конституцията, отправено в рамките на н.о.х.д. № 369/21 по описа на СГС, 16 състав.

Спазено е изискването за писмена форма по чл. 18 ал. 1 ПОДКС – като документите са подадени в електронен формат.

Спазени са и изискванията по чл. 18 ал. 2 т. 6 и т. 7 относно изходящ номер, печат и подпис – доколкото съответните реквизити са сканирани и изпратени в електронен формат.

Оставам в готовност да отстраня недостатъците на искането, съобразно дадените указания.



С уважение:

ИСКАНЕ

Дата: 27.02.2025
Софийски градски съд
бивш Специализиран наказателен съд
В закрито заседание в следния състав:

Град: София
16 състав
14 състав
Председател: Иво Хинов
Съдебни заседатели:
1. Латинка Паунска
2. Христина Джартова

като разгледа докладваното от съдията Иво Хинов н.о.х.д. № 369 по описа за 2021 година, установи следното:

Производството е по реда на чл. 150 ал. 1 т. 2 от Конституцията.

Относно последиците от Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/24

1. В т. 36-41 от искането, въз основа на което е образувано к.д. № 20/24, е посочено, че оспорената законова норма на чл. 105 ал. 2 НПК противоречи на чл. 122 ал. 1 от Конституцията, доколкото прави невъзможно да се ползват определени доказателства, събрани в нарушение на процесуалните правила, които са благоприятни за подсъдимите. При все това сезирацията е направил този извод служебно, без преди това да отчете становището на подсъдимите и на защитниците им; а също така този извод е и несигурен, доколкото често се използва „евентуално“ при достигането му.

2. С Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/24 Конституционният съд отклони това искане, като посочи, че искането страда от определени недостатъци.

Така посочи:

„...искането на основание чл. 150, ал. 2 от Основния закон трябва да съдържа ясно и аргументирано изложение защо оспорваната пред Конституционния съд законова разпоредба е приложима и то с решаващо за изхода на делото значение. Конституционният съд е обосновал разбирането, че сезирането от съд трябва да е не само възможност, а необходимост, произтичаща от конкретното дело, което означава, че без отговора на поставения въпрос сезирацията не е в състояние да осъществи конституционносъобразно правосъдната си функция“.

Също така, коментирайки направените твърдения за конституционно несъответствие в искането, посочи:

„Това разбиране на сезирацията е бланкетно и не е подкрепено с каквато и да било конституционноправна аргументация.

Противоконституционността следва да се обоснове с убедителни доводи, извлечени от конституционни разпоредби...“

3. Този упрек към качеството на искането е основателен. Несъмнено поставеният проблем за конституционно несъответствие страда от неяснота и уклончивост; а също така и в значителна степен е хипотетичен, доколкото към момента на отправяне на това искане все още нямаше яснота относно последиците от ползването или изключването

на доказателствата върху реализиране на конституционно защитените ценности – разкриване на обективната истина по чл. 121 ал. 2 и реализиране на правото на защита на подсъдимите в рамките на наказателното производство по чл. 122 ал. 1 от Конституцията.

4. Отчитайки тези доводи на Конституционния съд, сезирацият съд с Разпореждане от 05.07.2024 г. и след това в съдебно заседание на 30.09.2024 г. даде възможност на страните – особено на защитата – да изразят становище относно последиците от прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК. Също така на 17.12.2024 г. приключи събирането на доказателствата, изслуша пренията на страните и последните думи на подсъдимите. Въз основа на доводите, изложени от защитниците, приема, че вече би могъл да формулира искане към Конституционния съд, което да не страда от констатираните недостатъци.

Факти по делото

Естество на обвиненията

5. Сезирацият съд разглежда обвинителен акт за това, че един полицейски служител, чрез изнудване посредством злоупотреба със служебно положение, на 15.05.2020 г. е поискал от гражданин (заподозрян в извършване на две престъпления – управление на таксиметров автомобил без да отговаря на законовите изисквания и незаконен превоз с този автомобил на мигранти към границата на страната) парични суми, за да извърши действие по служба (да върне на заподозрения таксиметровия автомобил и да не му повдигне обвинение за трафика на мигранти). Твърди се, че е бил подпомогнат от втори полицейски служител, който му предоставил кабинета си с цел получаване на сумите. Твърди се, че заподозреният на два пъти, на 26.05.2020 г и на 29.05.2020 г, е предал парични суми, поискани му като подкуп, които оставил в кабинета на втория полицейски служител.

Дадена е правна квалификация по чл. 302 т. 1 и т. 2 във вр. с чл. 301 ал. 1 НК. Останалите обвинения в обвинителния акт са извън предмета на искането.

6. Прокуратурата твърди, че първият полицейски служител е поискал от гражданина подкуп на 15.05.2020 г (стр. 8-9 от обв.акт), като този гражданин е сезирал органите на Министерство на вътрешните работи със случая на 18.05.2020 г, а на 21.05.2020 г било разрешено ползването на специални разузнавателни средства (стр. 10 от обвинителния акт).

7. Прокуратурата твърди, че на 26.05.2020 г гражданинът предал на първия полицейски служител парична сума, като номерата на банкнотите били записани, а на 29.05.2020 г му предал друга парична сума, белязана с химично вещество по реда на Закона за специалните разузнавателни средства; и двете предавания станали в кабинета на втория полицейски служител (стр. 11-12 от обв.акт).

8. Прокуратурата твърди, че петнадесет минути след предаването на парите на 29.05.2020 г започнала операцията на Дирекция „Вътрешна сигурност“ при Министерство на вътрешните работи, в рамките на която двамата полицейски служители били задържани, а в кабинета на втория от тях, при извършено претърсване, била намерена и иззета паричната сума, предадена същия ден (стр. 12 от обв.акт).

Показанията на гражданина, заподозрян в извършване на престъпления

9. Основен източник на доказателствени сведения са свидетелските показания на гражданина, който посочва, че е бил изнудван от полицейските служители да даде подкуп. Относно датите 26.05.2020 г. и 29.05.2020 г. той посочва, че по искане на първия полицейски служител е оставил парите в кабинета на втория от тях. Излага и многобройни допълнителни обстоятелства, които са извън предмета на искането.

Доколкото подсъдимите са се възползвали от правото си да не дават обяснения, то именно показанията на гражданина се явяват от съществено значение за установяване дали инкриминираните деяния са извършени или не.

Разрешенията за ползване на специални разузнавателни средства и тяхното използване

10. На 21.05.2020 г. наблюдаващият прокурор е направил три мотивирани искания до Председателя на Специализирания наказателен съд за даване на разрешение за ползване на специални разузнавателни средства срещу двамата полицаи и гражданина, с негово съгласие. Част от тези специални разузнавателни средства касаят подслушване, видеозаснемане и белязване на банкнотите. Тези искания са много добре мотивирани и изпълнени с фактология. Конкретно относно белязването на банкнотите е посочено, че това е нужно с цел установяване на „разпределяне на финансови средства, придобити от престъпна дейност“.

11. Същия ден три разрешения са били дадени от Председателя на съда. Мотивите са общи и щампови, като по своето естество представляват посочване какви са законовите условия за даване на разрешение и твърдение, че те са спазени. Липсва всякаква индивидуализация – както на лицата, срещу които ще се използват специалните разузнавателни средства, така и на конкретните фактически обстоятелства, въз основа на които се приема, че законовите условия са спазени. Липсва и препращане към мотивите в искането. По нищо не личи, че това искане е било прочетено и доколкото доводите в него са били възприети, не е счетено за нужно излагане на мотиви. Следователно е налице пълна липса на мотиви.

12. Специални разузнавателни средства са били използвани в два аспекта. На първо място, срещите между двамата полицейски служители и гражданина са били видео и аудиозаписани – чрез техническо устройство (скрита камера), носено от гражданина; на второ място са били маркирани със специално вещество парите, за които прокуратурата твърди, че гражданинът е предал на първия полицейски служител в кабинета на втория полицейски служител на 29.05.2020 г. и за които прокуратурата твърди, че са били намерени след това в този кабинет.

Претърсванията и изземванията и съдебните им одобрения

13. С разписки с дати 22.05.2020 г. и 28.05.2020 г. са предоставени парични суми от служител на Дирекция „Вътрешна сигурност“ на Министерство на вътрешните работи на гражданина, с цел да бъдат предадени от гражданина на полицейския служител, за когото се твърди, че е искал подкуп. Първата парична сума се състояла от банкноти, чийто номера са били записани; а втората се състояла от банкноти, които били белязани с невидимо специално маркиращо вещество, използвано като специално разузнавателно средство (т. 12 по-горе). Разследващият орган на 27.05.2020 официално е взел решение, с конкретен писмен акт, за необходимостта от лични обиски, претърсване и изземване, като е пристъпил към организацията им.

14. Въпреки намерението да се извършат претърсвания и изземвания, не е било искано предварително съдебно разрешение. Вместо това на 29.05.2020 г е пристъпено към задържането на двамата полицейски служители, като веднага след това са били осъществени пет претърсвания и изземвания: от двата кабинета на полицейските служители; от двете им жилища; от колата на единия от тях.

15. Петте протокола са били представени за одобрение на съдия от Специализирания наказателен съд на следващия ден, която ги е одобрила с едни и същи мотиви: „В конкретната хипотеза е била налице реална опасност при непредприемане на това неотложно следствено действие да се стигне до невъзможност за събиране и запазване на доказателства от значение за правилното решаване на делото“ – без да се посочва каквито и да е конкретни фактически доводи в тази насока.

16. Сезирацията съд, отчитайки предварителната информация, която разследващите са имали, както и предварителната организация за задържането на заподозрените полицейски служители, приема, че не е имало никаква пречка прокурорът да направи своевременно искане пред съда за даване на разрешение за претърсване и изземване.

Относно събраните доказателства при претърсванията и изземванията и при използване на специалните разузнавателни средства

17. Въз основа на записите, изготвени от скритата камера, били изготвени видеозаписи и аудиозаписи, които обективират срещата между гражданина и полицейските служители. От тях ясно се виждат извършените от тях действия; ясно се чуват казаните от тях думи. Не се вижда гражданинът да оставя пари в кабинета на втория от подсъдимите – каквито са твърденията на този гражданин в показанията му.

18. Също така на 29.05.2020 г, след задържането на подсъдимите, са извършени претърсвания, с цел да се намерят парите, предмет на подкупа. В кабинета на втория полицейски служител са намерени парите, маркирани със специалното вещество, за които гражданинът, разпитан като свидетел, твърди, че по искане на полицейските служители ги е оставил там. За сметка на това при петте претърсвания не били намерени парите, за които гражданинът твърди, че е предал на полицейските служители на 26.05.2020 г. Макар и у тях да са намерени определени парични суми (а в дома на един от полицейските служители е намерен тайник, със значителна парична сума), нито една от намерените банкноти не е сред тези, които са били предадени на гражданина, за които той твърди, че е предал на полицейските служители на 26.05.2020 г.

19. Веднага след задържането от двамата полицейски служители са били взети натривки от ръцете им, с цел установяване дали по ръцете им има следи от маркиращото вещество, използвано като специално разузнавателно средство. Тези натривки са били предмет на експертно изследване – като е установено, че по тях няма следи от маркиращото вещество. В съдебното производство тези натривки отново са били предмет на ново, по-съвършено експертно изследване – като отново е установено, че по тях няма следи от маркиращото вещество.

Относно доводите на защитата

20. В изпълнение на указанията, дадени с Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/24 на Конституционния съд, сезирацията съд даде възможност на страните – и най-вече на защитата – да изрази становище относно конституционното съответствие

на чл. 105 ал. 2 НПК. В съдебно заседание на 30.09.2024 г. един от защитниците посочи, че тази норма не следва да се прилага, ако се касае за благоприятни за подсъдимите доказателства, а другите посочиха, че е налице невъзможност да се прецени кои доказателства са благоприятни, поради което и тя винаги следва да се прилага. Подсъдимите и защитниците не оспориха материално-правните основания за използване на специалните разузнавателни средства и предприемане на претърсването и изземването, нито направиха други възражения против тях.

21. В съдебните прения защитниците направиха искане за оправдаване на подсъдимите, като се позоваха на доказателства, събрани чрез използване на специални разузнавателни средства и чрез претърсване и изземване. Те не само не направиха искане за изключване на тези доказателства, на основание чл. 105 ал. 2 НПК, но и ги поставиха в основата на защитните си тези. Така те развиха следната аргументация:

21.1. Чрез петте претърсвания и изземвания (на служебни и жилищни помещения, на автомобил) е установено, че първата сума, предмет на подкупа, не е намерена у подсъдимите – което според защитата води до извод, че тази първа парична сума нито е била искана от подсъдимите, нито им е била предавана от гражданина;

21.2. Чрез използване на специалните разузнавателни средства е извършено видеозаснемане на последната среща между подсъдимите и гражданина, при което не се вижда твърдяното от гражданина оставяне на плика с пари, предмет на подкуп – което, според защитата, води до извод, че такъв подкуп въобще не е бил предаден, а е бил подхвърлен от служителите на МВР след ареста на подсъдимите и затова тези пари са били намерени при претърсването и изземването;

21.3. Чрез използване на специални разузнавателни средства е използвано маркиращо вещество, поставено върху паричната сума, предмет на подкупа; след това чрез освидетелстване е установено, че по ръцете на подсъдимите няма следи от това маркиращо вещество – което според защитата отново води до извод, че подкуп не е бил предаван.

Преценка на тези доводи

22. Сезирацията съд отбелязва, че тези доводи на защитата са основателни.

22.1. Гражданинът твърди, че на 26.05.2020 г. е предал парична сума като подкуп. Серийните номера на банкнотите са записани. Същевременно, видно от съдържанието на протоколите за претърсване и изземване, съставени три дни по-късно, нито една от банкнотите не е намерена – нито у подсъдимите, нито в помещенията, ползвани от тях. Това внася основателно съмнение в достоверността на показанията на гражданина, конкретно относно предаването на тази парична сума.

22.2. Гражданинът твърди, че на 29.05.2020 г. е предал и втората парична сума като подкуп, като я оставил в кабинета на втория от полицейските служители. Същевременно, видно от видеозаписа на скритата камера, която този гражданин е носил, твърдяното предаване на втората сума не е заснето. Доколкото качеството на заснемането е достатъчно добро, то отново е налице съмнение в достоверността на показанията му.

22.3. Също така, видно от двукратното експертно изследване на натривките от ръцете на подсъдимите, не са били намерени следи от маркиращото вещество, използвано като специално разузнавателно средство, поставено върху втората парична сума. Това води до извода, че полицейските служители не са имали никакъв досег с

паричната сума, предмет на подкупа. А отгук може да се достигне и до предположението, че тази парична сума е била подхвърлена, както твърди защитата.

23. Тези доказателства на първо място ползват пряко защитата, доколкото ясно установяват благоприятни за подсъдимите обстоятелства – липса на тежен досег с паричните суми, за които се твърди, че са били дадени като подкуп. На второ място те водят и до предположението, че показанията на гражданина не отговарят на истината – като това се отнася не само до предаването на парите, но и до останалите елементи от показанията му, свързани с твърдените корупционни изявления.

Следователно тези доказателства са от съществено значение за подсъдимите. Именно поради това защитниците ги поставят в основата на своята теза, като искат постановяване на оправдателна присъда.

Приложимо право

24. Законова уредба

Конституция на Република България, обн. ДВ бр. 56/91, последна редакция бр. 66/24;

Наказателно-процесуален кодекс, обн. ДВ бр. 86/05, последна редакция бр. 39/24, наричан „НПК“.

Конституционното право на защита в рамките на наказателния процес

25. Конституцията в чл. 56 предоставя общо право на защита на всеки гражданин, когато са нарушени или застрашени негови права и интереси.

Това право е конкретизирано в чл. 122 относно правото на защита в рамките на съдебното производство. Уточнено е, че условията на неговото упражняване следва да бъдат уредени в закон.

Чл. 122 ал. 1 от Конституцията гласи: „Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса“.

Чл. 122 ал. 2 от Конституцията гласи: „Редът за упражняване на правото на защита се определя със закон“.

Текстът и значението на оспорената законова разпоредба

26. Нормата на чл. 105 ал. 2 НПК гласи:

„Не се допускат доказателствени средства, които не са събрани или изготвени при условията и по реда, предвидени в този кодекс“.

В резултат на претърсването и изземването се съставя писмен протокол; той представлява писмено доказателствено средство (чл. 127 ал. 1 НПК). В резултат на използването на специални разузнавателни средства „наблюдение“, „подслушване“ и „белязване“ се изготвят видео и аудио записи и се белязват предмети (чл. 2, чл. 6, чл. 9, чл. 11 ЗСРС). Тези записи и натривките от ръцете на заподозрените са веществени доказателствени средства.

Следователно протоколите от претърсване и изземване, видеозаписите и аудиозаписите, както и натривките попадат в обхвата на чл. 105 ал. 2 НПК. Всички те са различни видове доказателствени средства.

27. Същевременно законодателят е поставил условия за извършване на претърсването и изземването – а именно предварително съдебно разрешение – чл. 161 ал. 1 НПК. Само при неотложни случаи е възможно претърсването и изземването да се извършат без него – чл. 161 ал. 2 НПК. Също така използването на специални разузнавателни средства е последица от мотивирано съдебно разрешение, дадено от Председателя на съответния компетентен съд – чл. 174 ал. 4 във вр. с ал. 1 – 3 НПК.

Ако не бъдат спазени законовите условия за изготвянето на доказателствените средства, следва да бъде приложен чл. 150 ал. 2 НПК, като те бъдат изключени от доказателствения материал.

Последиците от прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК

28. Относно веществените доказателствени средства, формирани в резултат на използването на специални разузнавателни средства. Доколкото мотивираното съдебно разрешение за използване на специални разузнавателни средства е императивно условие за тяхното законосъобразно използване – чл. 174 ал. 4 НПК и доколкото в случая липсват мотиви в дадените три разрешения (т. 11 по-горе), то следва изводът, че не е бил спазен редът по НПК за експлоатацията на специални разузнавателни средства. Оттук идва и изводът, че веществените доказателствени средства, обективиращи резултата от тази експлоатация, не са изготвени при условие, предписано от НПК. Това условие, както е посочено по-горе, е мотивираното съдебно разрешение по чл. 174 ал. 4 НПК. Поради това, на основание чл. 105 ал. 2 НПК, видеозаписите, аудиозаписите и натривките не може да се ползват като източник на доказателствени сведения.

29. Относно протоколите за претърсване и изземване. НПК предвижда предварителното съдебно разрешение като задължително условие за провеждане на претърсване и изземване, ако не е налице неотложен случай – чл. 161 ал. 1 и ал. 2 НПК. След като по настоящето дело претърсванията и изземванията са били осъществени без такова предварително съдебно разрешение, като не е бил налице неотложен случай (т. 13 – 16 по-горе), то тези процесуални следствени действия не са били извършени при условие, посочено в НПК. А това води до извода, че и съответните протоколи, съставени при тях, са изготвени в нарушение на условие по НПК, а също така и че доказателствата, събрани с тях, са събрани в нарушение на условие по НПК. Това условие, както е посочено по-горе, е предварително съдебно разрешение по чл. 161 ал. 1 НПК. Оттук и изводът, на основание чл. 105 ал. 2 НПК, че тези протоколи не може да се ползват като източник на доказателствени сведения.

30. Следователно последиците от прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК е изключването на писмени доказателствени средства (протоколите за претърсване и изземване) и на веществени доказателствени средства (видеозаписи, аудиозаписи, натривки). Същевременно те, в конкретния случай, съдържат доказателства, които са благоприятни за подсъдимите, доколкото опровергават достоверността на показанията на основния свидетел на обвинението – гражданина, от когото според прокурора полицейските служители са искали подкуп. В действителност именно тези доказателства са поставени в основата на защитната теза на подсъдимите (т. 21 по-горе).

Мотиви към искането

Относно позицията на защитата в светлината на чл. 122 ал. 1 от Конституцията

31. Съобразно чл. 122 ал. 1 от Конституцията, гражданите имат право на защита във всички стадии на процеса. Правото на защита в наказателния процес включва и правото на подсъдимия да се позовава на онези доказателства, които установяват благоприятни за него фактически обстоятелства. Това са такива фактически обстоятелства, които водят до извод, че твърденията в обвинителния акт не са се случили, респективно инкриминираното деяние не е било извършено.

32. В случая защитата изрично се позовава на доказателствата, събрани с претърсването и изземването и с използване на специалните разузнавателни средства; тя дори основава тезата си на тях (т. 21 по-горе). Съобразно преценката на сезиращия съд, тяхното позоваване е аргументирано и отговаря на действителното съдържание на тези доказателства (т. 22 – 23 по-горе).

33. Също така защитата е била надлежно информирана, че при събирането на тези доказателства са били допуснати нарушения на процесуалните правила, изразени в липса на предварително съдебно разрешение за претърсването и изземването и липса на мотиви в съдебните разрешения за използване на специални разузнавателни средства. Били са информирани и за възможността за прилагане на чл. 105 ал. 2 НПК, предвид тези пороци. Това информирание е станало първо чрез изричен съдебен акт – а именно предходното искане до Конституционния съд и след това с обсъждането на въпроса в съдебното заседание от 30.09.2024 г (т. 20 по-горе).

34. При все това, в своето крайно становище по въпроса за процесуалната годност на доказателствата и тяхното правно значение – а именно в съдебните прения – защитата ясно изразява желанието си да се ползва от тези доказателства, събрани при допуснато процесуално нарушение. Нещо повече – защитата построява защитната си теза именна върху тях (т. 21 по-горе).

35. Следователно защитата изразява информирано желание да се ползва от доказателства, обективирани в доказателствени средства, попадащи в приложното поле на чл. 105 ал. 2 НПК; но те попадат в това приложно поле само поради това, че са били допуснати нарушения от съда, довели до неефективен съдебен контрол върху следствени действия, нарушаващи личната сфера на подсъдимите. Т.е. подсъдимите знаят, че е било допуснато нарушение на правата им – и информирано, след консултация със защитниците си – искат да се ползват от доказателствата, събрани при това нарушение. Тези доказателства обективно са в тяхна полза – като дори са поставени в основата на защитната им теза.

Относно тълкуването, което Конституционният съд прави на чл. 122 ал. 1 НПК в контекста на чл. 105 ал. 2 НПК

36. В Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/24 Конституционният съд посочва:

„Оспорената разпоредба от Наказателно-процесуалния кодекс, намираща се в Част втора „Доказване“, Глава единадесета, гласи: „Не се допускат доказателствени средства, които не са събрани или изготвени при условията и по реда, предвидени в този кодекс.“ Разпоредбата цели недопускане в наказателното производство на доказателствени средства, които са изготвени в нарушение на императивните правила, предвидени в НПК. Тази обща разпоредба, относима към всички доказателствени средства, предвидени в НПК, е в синхрон с основните принципи,

прилагани в наказателно-процесуалното право относно доказването и в частност с чл. 13, ал. 2 НПК, съгласно който обективната истина се разкрива по реда и със средствата, предвидени в този кодекс“.

„Би възникнало напрежение с повелята за непосредствена обвързаност на публичната власт/съдилищата с основните права на гражданите, ако се допусне в процеса на съдебно доказване да се кредитират доказателства, събрани в нарушение на процедура, уредена в Наказателно-процесуалния кодекс, която е призвана да гарантира умереност при намесата в защитеното (чрез правата) лично пространство. Въз основа на това разбиране законодателят е предвидил, че съдът не може да се позовава на доказателствени средства, които удостоверяват действия по разследването, извършени в разрез с процесуалните правила на чл. 161, ал. 2 и чл. 174, ал. 4 НПК“.

Следователно Конституционният съд възприема тълкуването на сезиращия съд за приложимия закон, съобразно възприетата фактическа обстановка – а именно, че чл. 105 ал. 2 НПК намира приложение при процесуални нарушения, изразени в: 1) липса на предварително съдебно разрешение за претърсване и изземване, въпреки последващото съдебно одобрение; както и в 2) липса на мотиви в дадено разрешение за използване на специални разузнавателни средства.

37. В Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/24 Конституционният съд посочва:

„Противоконституционността следва да се обоснове с убедителни доводи, извлечени от конституционни разпоредби, на които се позовава всеки вносител на искане пред Конституционния съд“.

Видно от последващите доводи, в конкретния случай Конституционният съд приема, че искането е явно неоснователно (т.е. има доводи, които не са убедителни, доколкото конституционното съответствие е очевидно), а не че е неясно, непълно или неразбираемо (т.е. липсват доводи за конституционно несъответствие и не може да се прецени дали то е налице или липсва).

38. При все това Конституционният съд е само е маркирал съществуването на доводи за несъответствието с чл. 121 ал. 2 от Конституцията (неразкриване на обективната истина), като служебно разширява тези доводи и до нереализиране на наказателна отговорност:

„ ... изправяне на решаващия съд пред необходимостта да приложи чл. 105, ал. 2 НПК в тази му редакция, и от това следват затруднения за съда за разкриване на обективната истина и за реализирането на наказателната отговорност“.

39. Приема, че подсъдимият е неравнопоставен с прокурора и поради това се ползва от засилена защита, вкл. чрез нормата на чл. 105 ал. 2 НПК:

„Борбата с престъпността, в т. ч. чрез установяване на извършените престъпления, техните автори и налагането на справедливи наказания, предполага две изначално неравнопоставени страни – отделният индивид

(група от индивиди) и органите на държавата, разкриващи престъпната дейност, и тези, налагащи/определящи наказателната отговорност. Тази неравнопоставеност се балансира чрез засилената защита на правата на индивида (групата индивиди), част от която е разпоредбата на чл. 105, ал. 2 НПК“.

40. Конституционният съд разглежда нормата на чл. 105 ал. 2 НПК само в един аспект – а именно, че изключването на доказателства винаги и неизменно е благоприятно за подсъдимия:

„Разположено в контекста на въведения от вносителя предмет на оспорване, това означава, че, ако претърсване и изземване е било осъществено в досъдебното производство в хипотезата на чл. 161, ал. 2 НПК при неотложни случаи, за съда, предвид правилото на чл. 105, ал. 2 НПК, ако установи нарушение на изискванията във връзка със събирането или изготвянето на доказателствените средства, възниква задължение за прилагането на това правило, което би рефлектирало благоприятно по отношение на правата на обвиняемия/гражданина“.

„... навлизането в запазената сфера на правата на гражданите няма да надхвърли необходимото за постигане на целите от обществен интерес, свързани с ефективно наказателно разследване...“.

„Въз основа на това разбиране законодателят е предвидил, че съдът не може да се позовава на доказателствени средства, които удостоверяват действия по разследването, извършени в разрез с процесуалните правила на чл. 161, ал. 2 и чл. 174, ал. 4 НПК“.

41. Конституционният съд приема, че би се допуснало нарушение на основните права на гражданите, ако се ползват доказателства, събрани при вече допуснато нарушение на тяхно основно право:

„Би възникнало напрежение с повелята за непосредствена обвързаност на публичната власт/съдилищата с основните права на гражданите, ако се допусне в процеса на съдебно доказване да се кредитират доказателства, събрани в нарушение на процедура, уредена в Наказателно-процесуалния кодекс, която е призвана да гарантира умереност при намесата в защитеното (чрез правата) лично пространство. Въз основа на това разбиране законодателят е предвидил, че съдът не може да се позовава на доказателствени средства, които удостоверяват действия по разследването, извършени в разрез с процесуалните правила на чл. 161, ал. 2 и чл. 174, ал. 4 НПК“.

42. Първо приема, че изключването или ползването на доказателства, събрани в нарушение на законовите разпоредби, е въпрос на законодателна дискреция, а след това приема, че е конституционно нетърпимо съдът да преценява дали да изключи или да ползва такива порочни доказателства:

„ ... абсолютно или частично изключване на доказателствените средства, според вида и степента на нарушението при събирането им – е въпрос на законодателна дискреция при формирането на наказателната политика“.

„Обявяването на нормата на чл. 105, ал. 2 НПК за противоконституционна, в какъвто смисъл е изразената в искането воля, би довело до несъвместимо с конституционни принципи положение, при което решаващите съдебни състави ще разполагат с неограничена дискреционна власт да използват като основа за установяване на наказателната отговорност доказателства, събрани в резултат на непремерена намеса в конституционно гарантирани права на гражданите“.

43. При все това Конституционният съд не разглежда конституционното съответствие на чл. 105 ал. 2 НПК в хипотеза, при която в нарушение на процесуалните правила и при накърняване на личната сфера на подсъдимите са били събрани доказателства, които са в полза на подсъдимите. Макар и в искането да е бил поставен въпроса за конституционното съответствие на тази законова норма с чл. 122 ал. 1 от Конституцията, този аспект не е бил обсъден. Евентуална причина за това е липсата на достатъчно категорични твърдения в искането относно оправдателното правно значение на опорочените доказателства.

44. В настоящето искане ясно се твърди, че доказателствата, попадащи в приложното поле на чл. 105 ал. 2 НПК, са изцяло в полза на защитата. Те са оневиняващи по своя характер, доколкото се противопоставят на основните обвинителни доказателства. Прилагането на нормата на чл. 105 ал. 2 НПК ще доведе не само до неразкриване на обективната истина, но и – според сезирация съд – до нарушаване на правото на защита на подсъдимите.

Тази теза е изложена подробно по-долу.

Обосноваване на конституционното несъответствие

45. Най-напред следва да се посочи, че нарушението на процесуалните правила е формално, а не е материално. И по-конкретно – били са налице всички законови предпоставки за претърсване и изземване, както и за използване на специални разузнавателни средства. Със сигурност може да се каже, че ако е било искано предварително разрешение за претърсванията и изземванията, то съдът е щял да ги даде; ако Председателят на Специализирания наказателен съд е била решила да мотивира разрешението си, отново щеше да ги даде. Следователно са били налице материално-правните предпоставки за съответните следствени действия.

46. Оттук следва изводът, че правото на лична неприкосновеност на подсъдимите, накърнено с претърсванията и изземванията, както и с използване на скритата камера, е било нарушено във възможно най-минималната степен. А относно използване на маркиращото вещество то не е било нарушено никак, доколкото подсъдимите не са имали досег с него в нито един момент.

47. Ще бъде нарушен принципът за пропорционалност, ако и най-леките процесуални нарушения се третират по еднакъв начин с по-тежките и дори с най-тежките. Следователно закон, който третира по един и същи начин различните видове

процесуални нарушения, допуснати при събирането на доказателства, без да отчита естеството на тези нарушения, противоречи на конституционния принцип за пропорционалност.

48. На второ място допуснатите нарушения по никакъв начин не са се отразили на достоверността на събраните доказателства. Отново е нарушен принципът за пропорционалност, ако еднакво се изключват както несъмнено достоверни доказателства, така и такива, чиято достоверност е поставена под въпрос или са очевидно недостоверни. Това води и до нарушение на конституционното изискване за разкриване на истината в чл. 121 ал. 2 от Конституцията. В Определението си № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/2024 г. Конституционният съд по никакъв начин не отчита правното значение на тази конституционна норма, вкл. до каква степен следва да намери или да не намери приложение в конфликта ѝ с други конституционно защитени интереси.

49. На трето място в основата на правото на защита на подсъдимия по чл. 122 ал. 1 от Конституцията е субективният избор на носителя му как да го упражни. Задача на законодателя е да осигури възможност за такива проявления на защитата, които да направят тази защита достатъчно ефективна – но не и да налага тази защита въпреки волята на подсъдимия. Именно поради това е възможно подсъдимият да се откаже от определени проявления на правото му на защита, вкл. и ако те са от основополагащо значение (напр. отказва да дава обяснения, отказва да обжалва, дори и отказ от почти всички гаранции на справедливия процес, чрез сключване на споразумение в досъдебната фаза).

50. Следователно е конституционно допустимо подсъдимите по главното дело да се откажат от закрилата, която им дава чл. 105 ал. 2 НПК. Ако действително тази норма е проява на конституционното защитено право на защита по чл. 122 ал. 1 от Конституцията, както приема Конституционния съд в Определение № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/2024 г., то би следвало подсъдимите да имат възможност по информиран начин да се откажат от тази защита. В противен случай няма да се касае за право на защита, а до тежест в ущърб на подсъдимия. А нормата на чл. 122 ал. 1 от Конституцията не може да е основание за такава тежест и не може да е оправдание за този вид приложение на чл. 105 ал. 2 НПК.

51. На четвърто място – и най-важно – не би следвало под прикритието на правото на защита да се влошава положението на подсъдимите. Би било цинично да се твърди, че адекватната защита, която подсъдимите получават при нарушаване на правото им на лична неприкосновеност при събирането на доказателства, е изключването им – ако това изключване води до съществено влошаване на положението им.

52. Така подсъдимите се оказват пострадали два пъти. Първият път с извършване не по предвидения ред на претърсвания и изземвания и използване на специални разузнавателни средства, а вторият път с изключване на доказателствата, събрани чрез тези способности. Първото нарушение на правата им е явно незначително – доколкото вместо предварително съдебно разрешение за претърсване и изземване е дадено последващо съдебно одобрение и доколкото съдебното разрешение за използване на специални разузнавателни средства не е било мотивирано; подсъдимите и защитниците им го игнорират и не се позовават на него. Второто нарушение, обаче, е съществено, доколкото се изключват основополагащи за защитата им доказателства.

53. Подобно изключване е в очевидно противоречие със самото естество на правото на защита. Това право на защита се проявява чрез изтъкване на благоприятни

за подсъдимите фактически обстоятелства – а не чрез забрана тези благоприятни фактически обстоятелства да бъдат взети предвид. Правото на защита има за ефект подпомагане, а не възпрепятстване на защитата на подсъдимите.

54. В действителност, с прилагане на чл. 105 ал. 2 НПК по главното дело, конституционното изискване по чл. 122 ал. 1 от Конституцията за предоставяне на подсъдимите на право на защита би било нарушено два пъти.

55. Първото нарушение се отнася до правото на защита срещу вече допуснатото правонарушение в досъдебната фаза, под формата на немотивирани разрешения за използване на специални разузнавателни средства и липса на предварително искане за претърсвания и изземвания. Тази защита, съобразно чл. 105 ал. 2 НПК, е изключване на събраните доказателства. Но това ще доведе само до благоприятстване на тезата на прокуратурата и съществено влошаване на положението на подсъдимите. Както е посочено по-горе, тезата на прокуратурата се основава на показанията на гражданина – при снемането на които не е било допуснато процесуално нарушение и те може да се ползват напълно; обратното, тезата на подсъдимите се основава на негативния резултат от претърсванията и изземванията; от взимане на натривки от ръцете на подсъдимите; от видеозаписа от използване на специални разузнавателни средства – които са събрани по порочен начин, но резултатът им ясно се противопоставят на показанията на гражданина и на останалите обвинителни доказателства.

56. Следователно, с прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК, подсъдимите няма да получат никаква защита срещу допуснатото срещу тях правонарушение. Те няма да получат адекватно обезщетение за вредите, причинени от незаконните претърсвания и изземвания, както и от незаконното ползване на специални разузнавателни средства, съобразно чл. 7 от Конституцията. Това е така, доколкото по начало не представлява обезщетение за накърнен правен интерес пристъпването към допълнително увреждане на вече увредения. Подсъдимите са увредени два пъти – първо чрез незаконните претърсвания и изземвания, втори път с недопускане на събраните с тях благоприятни доказателства. Според запитващата юрисдикция чл. 7 и чл. 122 ал. 1 от Конституцията не може да се разбират като допускаща такава форма на защита срещу правонарушение, която води единствено до ново увреждане на пострадалия от това правонарушение.

57. Второто нарушение се отнася до правото на защита срещу обвинението, като подсъдимите имат право в рамките на съдебното производство да установят всички благоприятни за тях фактически обстоятелства – което е не само проявление на правото им на защита по чл. 122 ал. 1, но и на конституционния императив за установяване на истината по чл. 121 ал. 2 от Конституцията. По главното дело, видно от доводите на подсъдимите и на защитниците им в пренията, основен акцент е поставен именно на негативния резултат от претърсванията и изземванията, както и от използването на специални разузнавателни средства. Стъпвайки на този негативен резултат, защитата оспорва базисната достоверност на показанията на гражданина, който е основен свидетел на обвинението (т. 21 по-горе).

58. Сезирацията съд отново подчертава, че достоверността на събраните по порочен начин доказателства е извън всяко съмнение (т. 22 – 23 по-горе). Следователно, ако бъдат ползвани тези доказателства, това ще доведе само до засилени позиции на защитата. Ако съдът може да цени така събраните опорочени доказателства, това ще доведе до подробни, пълни и изчерпателни мотиви относно несъмнените противоречия между тях и показанията на гражданина. По този начин ще се гарантира пълноценната защита на подсъдимите по смисъла на чл. 122 ал. 1 от Конституцията. Обратното, ако съдът изключи тези доказателства, само защото са събрани по порочен

начин, това ще доведе до автоматично игнориране на по-голямата част от защитните доводи съобразно чл. 292 НПК – доколкото те ще се основават на фактически твърдения, които не са установени по процесуално законосъобразен начин (а именно негативния резултат от претърсванията и изземванията и от използването на специални разузнавателни средства). С това правото на защита на подсъдимите е съществено влошено.

59. Следователно чл. 105 ал. 2 НПК по явен и несъмнен начин противоречи на чл. 122 ал. 1 от Конституцията, когато се прилага при обстоятелства, като по главното дело – процесуалното нарушение е допуснато от прокурора и от съда; то няма за резултат недостоверност на събраните доказателства; тези доказателства са само и единствено в полза на подсъдимите; последните са информирани за естеството на допуснатото нарушение и изрично правят искане да се ползват от тези доказателства.

60. Според сезирация съд правото на защита в съдебното производство, обективизирано в чл. 122 ал. 1 от Конституцията, е несъвместимо с нормата на чл. 105 ал. 2 НПК при горепосочената конкретна фактическа обстановка. А след като на основание чл. 150 ал. 2 от Конституцията един съд може да сезира Конституционния съд с искане по конституционното съответствие на закон – като отчита неговото конкретно приложение по конкретното дело – то и би следвало Конституционният съд да разгледа това искане именно в аспекта на това дело и това конкретно приложение на оспорения закон. И по-конкретно доводите, развити в Определението си № 7/27.06.2024 г. по к.д. № 20/2024 г. са очевидно неприложими по настоящето дело – доколкото не се касае за изключване на обвинителни, а се касае за изключване на оправдателни доказателства.

61. Ако Конституционният съд реши, че настоящето искане е недопустимо, доколкото вече е даден отговор за липсата на конституционно несъответствие на чл. 105 ал. 2 НПК, то може да следва единствено изводът, че според чл. 122 ал. 1 от Конституцията подходяща форма на защита срещу вече допуснато нарушение на личната сфера на подсъдимите при събиране на доказателства, а така също и срещу повдигнатото им наказателно обвинение, е изключването на вече събраните при това нарушение оправдателни доказателства – и това изключване става въпреки информираното желание на подсъдимите да се ползват от тях, като то има за ефект само допълнителното им увреждане.

Такова тълкуване на чл. 122 ал. 1 от Конституцията би било странно.

62. Поради което и на основание чл. 150 ал. 2 от Конституцията определи:

О Т П Р А В Я И С К А Н Е

до Конституционния съд на Република България за установяване на несъответствие между нормата на чл. 105 ал. 2 НПК и тази на чл. 122 ал. 1 от Конституцията.

Определението е окончателно.

Председател

Ivo Yuriev
Hinov

Digitally signed by
Ivo Yuriev Hinov
Date: 2025.03.11
10:19:30 +02'00'

Съдебни заседатели: 1.

Latinka
Ivanova
Paunska

Digitally signed
by Latinka
Ivanova Paunska
Date: 2025.03.11
10:20:54 +02'00'

2.

Hristina
Stoianova
Djartova

Digitally signed
by Hristina
Stoianova
Djartova
Date: 2025.03.11
10:23:05 +02'00'